

BELGISCHE SENAAT

VERGADERING VAN 12 DECEMBER 1912

**Ontwerp van Wet houdende herziening van den
Iⁿ titel, Iⁿ boek, van het Burgerlijk Wetboek.**

MEMORIE VAN TOELICHTING

MIJNE HEEREN,

Tijdens de laatste algemeene bespreking van de Begrooting van Justitie in den Senaat, heeft de geachte heer Braun, verslaggever voor die Begrooting, de aandacht van de Regeering en van het Parlement gevestigd op de herziening van onze Wetboeken. De geachte verslaggever beriep zich op de verklaring, welke dienaangaande door het Nationaal Congres afgelegd werd bij artikel 139 van de Grondwet. Inzonderheid met het oog op de herziening van het Burgerlijk Wetboek, zeide hij tevens, dat het door François Laurent tot stand gebrachte voor-ontwerp en de werkzaamheden van de bij koninklijk besluit van 15 November 1884 benoemde Commissie, op voortreffelijke wijze de taak van den wetgever hadden voorbereid en vergemakkelijkt.

Is de Belgische Wetgever te kort gekomen aan den plicht dien artikel 139 der Grondwet hem oplegt, waar het wijst op de noodzakelijkheid om bij afzonderlijke wetten en binnen den kortst mogelijken tijd te zorgen voor de herziening der wetboeken? Dit verwijt, dat hem soms werd toegestuurd, is niet geheel en al gewettigd. Men mag het niet uit het oog verliezen dat sommige onzer wetboeken, zooals het Strafwetboek en het Wetboek van Koophandel, sedert 1831 ten gronde werden gewijzigd. Nieuwe wetboeken kwamen tot stand, zooals het Landwetboek en het Boschwetboek, waarbij nog geen gewag wordt gemaakt van de reeds zoo talrijke en zoo belangrijke sociale wetten, die men het Arbeidswetboek heeft genoemd. Het Burgerlijk Wetboek zelf werd in menig opzicht omgewerkt en aangevuld naar gelang van de nieuwe behoeften en van de sociale gedachten die zich hebben ontwikkeld.

De werkzaamheden van de Commissie van 1884 werden op verre na niet veronachtzaamd; zij vormen integendeel een kostbaren voorraad, waaruit de wetgever reeds geput heeft naar mate de Kamers er de mogelijkheid toe hadden.

De Regeering echter ontkent het niet — en zij heeft het in de vergaderingen van 25 en 26 April 1912 in den Senaat verklaard — dat het goed zou zijn, mocht dat herzieningswerk sneller vooruitgaan; en zij zou er zich over verheugen, mocht onze gewone wijze van bespreking in het Parlement zooals het in de Kamer én in den Senaat de geachte verslaggevers voor de Begrooting hebben voorgesteld, eenigermate worden veranderd, om zulk een voortreffelijken uitslag te bekomen.

Om daartoe mede te helpen heeft de Regeering het geraden geacht, de Commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek, die in 1904 haren arbeid had geschorst, bij koninklijk besluit van 25 October 1912 terug in het leven te roepen. De heeren Servais en De Haene, raadsheeren in het Hof van Verbreking, Paul Leclercq, advocaat generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, Lemaire, hoogleeraar aan de Universiteit te Leuven, Van den Bossche en Beatse, hoogleeraars aan de Universiteit te Gent, werden benoemd tot lid van deze Commissie, waarvan het voorzitterschap aan den heer Staatsminister Van den Heuvel werd opgedragen.

In strijd met hetgeen in den Senaat gezegd werd tijdens de bespreking van de Begrooting voor 1912, is de taak van de Commissie verre van volbracht te zijn. Het onderzoek van boek III is lang niet voleind. Alleen voor de voorafgaande bepalingen van dat boek, de titels I, II, III, IV en VIII kwam een ontwerp van herziening klaar.

Dient nu gewacht tot de Commissie een volledig ontwerp van herziening gereed hebbe, om de zaak bij het Parlement aanhangig te maken? Wij denken het niet. Onzes erachtens belet niets dat de eerste gedeelten van het gansche werk nu reeds worden verwezenlijkt, met inachtneming van de logische orde van den inhoud. Des te korter wordt het werk daardoor, en met de herziening is dan toch een begin gemaakt.

Met het oog daarop, heeft de Regeering de eer U een Ontwerp van Wet ter overweging aan te bieden dat ten doel heeft de omwerking van den Iⁿ titel, 1^e boek, van het Burgerlijk Wetboek.

Bij het 1^e artikel wordt het opschrift van den Iⁿ titel, 1^e boek: « Van het genot en van de berooving van de burgerlijke rechten » veranderd overeenkomstig het door de Commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek aangenomen ontwerp. Deze titel krijgt tot opschrift: « Van de nationaliteit en van het genot der burgerlijke rechten. »

De heer Van den Heuvel wettigde die wijziging op de volgende wijze in zijn verslag aan de Commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek: « Het opschrift van het Burgerlijk Wetboek was niet de juiste opgave van de stof die daar in geregeld wordt. De meeste en de gewichtigste artikelen behandelden de *nationaliteit*, de wijze waarop de hoedanigheid van inboorling wordt verworven en verloren. In Napoleon's stelsel waren de begrippen nationaliteit en genot van burgerlijke rechten innig verbonden. Doch zóó nauw was dit verband niet, dat het billijk zoude zijn te laten gelooven dat de regelen, die betrekking hebben op de nationaliteit, ongeschikt zijn aan de regelen, die betrekking hebben op het genieten der privaatrechten. De idee nationaliteit is een beginsel; het betaamt dat zij als hoofdzaak, niet in bijkomender of toevalligerwijze behandeld worde. Overal in de wetgeving is deze idee van invloed, zoo in het Staatsrecht als in het burgerlijk recht. Daarom is het dat het nieuwe opschrift van

den 1° titel gewag maakt tevens van de « nationaliteit » en « van het genot der burgerlijke rechten ».

In de plaats van de vroegere onderverdelingen van den 1° titel in hoofdstukken en afdeelingen, stelt het ontwerp er eene nieuwe voor, die tevens logischer en eenvoudiger is, in twee hoofdstukken, waarvan het eerste tot opschrift heeft « Van de nationaliteit », het tweede « Van het genot der burgerlijke rechten ».

Artikel 2 behandelt het 1° hoofdstuk. Het bepaalt er zich bij te voorzien dat dit hoofdstuk zal samengesteld zijn uit de voorschriften der wet van 8 Juni 1909 op de verwerving en het verlies van de nationaliteit, met uitzondering van de artikelen 16 (waarbij de bij de nieuwe wet vervangen teksten vervallen), 17 en 18 (overgangsbepalingen), die elders dan in het Burgerlijk Wetboek thuis hooren.

Eigenlijk wordt bij artikel 2 geen enkele wetsbepaling aangeraakt, wat den grond betreft. Het heeft geen ander doel dan de artikelen 1 tot 15 der wet van 8 Juni 1909 in het Burgerlijk Wetboek te doen opnemen, natuurlijk met wijziging van hunne nummers.

Artikel 3 grijpt dieper in. Daarbij worden de artikelen 7, 8, 11 en 13 van den Code Napoléon vervallen verklaard, en in hunne plaats drie nieuwe artikelen gesteld, die ontleend zijn aan het ontwerp van de commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek. Deze artikelen zullen het tweede hoofdstuk uitmaken, met opschrift « Van het genot der burgerlijke rechten ».

Artikel 22 geldt de natuurlijke personen, de artikelen 23 en 24 de rechtspersonen.

Eigenlijk wordt reeds door artikel 22 alleen de plaats van de vroegere artikelen 7, 8, 11 en 13 ingenomen, daar deze bepalingen uitsluitend betrekking hebben op de natuurlijke personen.

Artikel 7 heeft geen reden van bestaan meer. Zooals de heer Van den Heuvel het in zijn verslag aan de Commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek zegde, wordt daarbij « een onderscheid gemaakt tusschen de hoedanigheid van Franschman en de hoedanigheid van burger, welk onderscheid ons Staatsrecht thans heeft opgeheven ».

Artikel 8 wordt opgenomen in het eerste lid van artikel 22.

Daarentegen wordt artikel 11 ten gronde gewijzigd. Bij het tweede lid van artikel 22 wordt inderdaad eene nieuwe regeling ingevoerd, die geheel afwijkt van de grondbeginselen van den Code Napoléon. Deze regeling wordt in het verslag van de Commissie tot herziening van het Burgerlijk Wetboek in dezer voege toegelicht : « De gedachten, welke thans in het internationaal privaatrecht heerschende zijn, zijn gekenmerkt door welwillendheid en broederliefde, welke deugden den wetgever uit Napoleon's tijd onbekend waren. Voorzeker was het Burgerlijk Wetboek een buitengewone vooruitgang op het voormalig recht. Doch de staat van de vreemdeling er was onjuist omschreven. Het lijdt geen twijfel of volgens de bepalingen van dat wetboek, moest de vreemdeling, ten opzichte van de burgerlijke rechten, niet op denzelfden voet behandeld worden als voor den inboorling geschiedde. En het was lang niet gemakkelijk de rechten nauwkeurig te bepalen welke een vreemdeling genieten mocht, die geen

geautoriseerde woonplaats in het Rijk bezat, en die niet kon steunen op een met zijn land gesloten wederzijdsch verdrag. Van daar lange betwistingen en onzekerheid in velerlei richting.

Wordt den vreemdeling voortaan in beginsel het genot gegund van al de burgerlijke rechten die den Belg toegekend zijn, dan wordt daarmede allen twijfel opgeheven, het door het Wetboek aangevangen vooruitgangswerk bekroond en hulde gebracht aan de moderne wetenschap van het internationaal recht.

Door het aannemen van het nieuwe principieel moet logischer wijze artikel 13 vervallen. Voortaan is de vreemdeling *van rechtswege* bevoegd tot het genot van de burgerlijke rechten. Deze bevoegdheid is niet langer afhankelijk van de verkrijging van 's Konings machtiging om zich metterwoon in het Rijk te vestigen. Deze machtiging heeft dus geen reden van bestaan meer.

De rechtstoestand der zedelijke personen, dien de Code Napoleon verzuimd had nauwkeurig te bepalen, wordt bij de artikelen 23 en 24 geregeld.

Bij artikel 23 wordt die toestand ten aanzien van het nationaal burgerlijk recht bepaald, terwijl artikel 24 daarin voorziet wat het internationaal burgerlijk recht betreft.

Naar luid van het aangehaald verslag, is artikel 23 alleen ingegeven door het gemeene recht. « Om de voordeelen van de rechtspersoonlijkheid te genieten, is de tusschenkomst van den wetgever noodig. De wet geldt dus als titel en handvest voor al de zedelijke personen. Zij dient geraadpleegd te worden wanneer het er op aankomt de zending van deze personen, den kring waarin zij rechtmatig mogen bewegen, de rechten die zij mogen inroepen, de handelingen waartoe zij bevoegd zijn, met nauwkeurigheid te bepalen.

Artikel 24 biedt dit groote voordeel dat de rechten welke de vreemde zedelijke personen in België mogen uitoefenen, er nauw zijn omschreven. De draagkracht van deze belangrijke bepaling wordt op de volgende plaats van het verslag van den heer Van den Heuvel uitgelegd: « Bij dit artikel wordt eene grondonderscheiding gemaakt. De zedelijke personen die afhangen van de Staatsinrichting der natiën zijn in België erkend: zij genieten er de burgerlijke rechten welke hun door de buitenlandsche wet werden toegekend. De tusschenkomst der Belgische Regeering is eerst dan vereischt wanneer het zeer belangrijke akten, giften en legaten betreft. Deze algemeene erkenning schijnt een noodzakelijk gevolg te zijn van het internationaal Staatsrecht. Hoe zou België kunnen weigeren de rechten te erkennen van een anderen Staat, die door de mogendheden erkend is en waarmede betrekkingen kunnen onderhouden moeten worden?

Wat de andere zedelijke personen aangaat, past het bijzondere maatregelen tot waarborg te treffen. Hunne erkenning hangt van twee voorwaarden af: het bestaan in België van gelijkaardige lichamen die de rechtspersoonlijkheid genieten en de onderwerping aan de voorwaarden en beperkingen welke in onze wetten zijn opgenomen. »

Ten slotte, artikel 4 van het Wetsontwerp is, even als artikel 2, eene bepaling *pro forma* waarbij geene verandering aan de bestaande wetten gebracht, doch de juiste plaats aangewezen wordt waar zekere wetsteksten

thuis hooren. De I^e titel, I^e boek, van den Code Napoléon bevat drie artikelen ter bekrachtiging van proceduurregelen, te weten de artikelen 14, 15 en 16. Artikel 14 werd ingetrokken en vervangen door de artikelen 52 tot 54 der wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid, waaruit de eerste titel van het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is gevormd. De artikelen 15 en 16 bestaan nog; doch de Regeering acht het verkieslijk deze artikelen in de wet op de bevoegdheid op te nemen, waarbij zij door hun aard behooren.

Dit is de bedoeling van artikel 4.

De Minister van Justitie,
H. CARTON DE WIART.

PROJET DE LOI

portant revision du titre Ier, livre Ier,
du Code civil.

Albert,

ROI DES BELGES.

A tous présents et à venir, SALUT.

Notre Ministre de la Justice est chargé de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

ARTICLE PREMIER.

L'intitulé du titre Ier, livre Ier, du Code civil est modifié comme suit : « De la nationalité et de la jouissance des droits civils. »

ART. 2.

Le chapitre Ier est intitulé : « De la nationalité. »

Il comprend les articles 1er à 15 de la loi du 8 juin 1909, qui porteront respectivement les n°s 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 et 21.

Les chiffres cités dans les articles 13 et 14 de la loi susdite, qui deviennent les articles 19 et 20 du Code civil, sont modifiés comme suit :

Art. 19, §§ 2 et 3 : « La femme qui a perdu la qualité de Belge par application de l'article 17, 2°...

» Les enfants qui ont perdu la qualité de Belge par application de

ONTWERP VAN WET

houdende herziening van den Iⁿ titel,
Iⁿ boek, van het Burgerlijk Wetboek.

Albert,

KONING DER BELGEN.

Aan allen tegenwoordigen en toekomstenden, HEIL.

Onze Minister van Justitie is belast met, in Onzen naam, aan de Wetgevende Kamers het wetsontwerp aan te bieden, waarvan de inhoud volgt :

EERSTE ARTIKEL.

Het opschrift van den Iⁿ titel, Iⁿ boek, van het Burgerlijk Wetboek is als volgt veranderd : « Van de nationaliteit en van het genot der burgerlijke rechten. »

ART. 2.

Het I^e hoofdstuk heeft tot opschrift : « Van de nationaliteit. »

Het omvat de artikelen 1 tot 15 der wet van 8 Juni 1909, die onderscheidenlijk de n^{rs} 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 en 21 zullen dragen.

De cijfers, opgegeven bij de artikelen 13 en 14 der aangehaalde wet, die de artikelen 19 en 20 van het Burgerlijk Wetboek worden, zijn als volgt gewijzigd :

Art. 19, §§ 2 en 3 : « De vrouw die de hoedanigheid van Belg heeft verloren bij toepassing van artikel 17, 2°...

» De kinderen, die de hoedanigheid van Belg hebben verloren bij toepas-

l'article 17, 3°... en se conformant aux dispositions de l'article 14. »

Art. 20 : « Les enfants mineurs seront admis à faire la déclaration prévue aux articles 12, 13, 14, 15, 18 et 19... »

ART. 3.

Les articles 7, 8, 11 et 13 du Code Napoléon sont abrogés et remplacés par les dispositions suivantes, qui formeront le chapitre II intitulé : « De la jouissance des droits civils. »

Art. 22. Tout Belge jouit des droits civils.

Les étrangers jouissent des mêmes droits, sauf les exceptions prévues par la loi.

Art. 23. Les personnes civiles constituées en Belgique n'ont que les droits qui leur sont conférés par la loi.

Art. 24. Les Etats étrangers, les provinces et les communes étrangères, ainsi que les établissements publics qui leur sont subordonnés, exercent en Belgique les droits civils que la loi étrangère leur reconnaît. Ils ne peuvent toutefois y recevoir des dons ou des legs qu'avec l'autorisation du Gouvernement belge.

Sauf disposition contraire dans les lois ou dans les traités, les autres corps moraux, constitués à l'étranger, n'ont d'existence légale en Belgique que si les institutions similaires établies dans le Royaume y jouissent du privilège de la personnification civile. Dans ce cas ils sont admis à exercer les droits civils qu'ils tiennent de la loi étrangère, sous les conditions et sous les restrictions imposées en Belgique aux corps moraux du même genre.

sing van artikel 17, 3°... mits zij de bepalingen van artikel 14 naleven. »

Art. 20 : « De verklaring, bij de artikelen 12, 13, 14, 15, 18 en 19 voorzien, mag doorminderjarige kinderen worden afgelegd. »

ART. 3.

De artikelen 7, 8, 11 en 13 van den Code Napoléon zijn ingetrokken en vervangen door de volgende bepalingen, welke het hoofdstuk II, met opschrift: « Van het genot der burgerlijke rechten » uitmaken.

Art. 22. Ieder Belg heeft het genot der burgerlijke rechten.

De vreemdelingen genieten dezelfde rechten, behoudens de bij de wet voorziene uitzonderingen.

Art. 23. De in België bestaande rechtspersonen hebben slechts de rechten welke hun bij de wet zijn toegekend.

Art. 24. De vreemde Staten, de vreemde provinciën en gemeenten, alsmede de onder deze staande openbare instellingen, oefenen in België de burgerlijke rechten uit welke hun bij de buitenlandsche wet zijn erkend. Zij kunnen er echter giften noch legaten aanvaarden zonder de machtiging van de Belgische Regeering.

Tenzij er in de wetten of in de verdragen anders was over beschikt, hebben de andere zedelijke lichamen, die in het buitenland bestaan, in België slechts wettig bestaan, indien de in het Rijk gevestigde gelijkaardige instellingen er het voordeel der rechtspersoonlijkheid genieten. In dit geval is het hun toegelaten de burgerlijke rechten welke zij wegens de vreemde wet bezitten, uit te oefenen op de voorwaarden en met de beperkingen welke in België aan de soortgelijke zedelijke lichamen zijn opgelegd.

ART. 4.

Les articles 15 et 16 du Code Napoléon sont rattachés au titre Ier du livre préliminaire du Code de procédure civile, dont ils formeront les articles 54bis et 54ter. Les mots « Français » et « France » sont remplacés dans ces dispositions par les mots « Belge » et « Belgique ».

Donné à Bruxelles, le 13 décembre 1912.

ART. 4.

De artikelen 15 en 16 van den Code Napoleon zijn verbonden aan den Iⁿ titel van het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, waarvan zij de artikelen 54bis en 54ter zullen uitmaken. De woorden « Franschman » en « Frankrijk » worden in die bepalingen vervangen door de woorden « Belg » en « België ».

Gegeven te Brussel, den 13ⁿ December 1912.

ALBERT.

Par le Roi :

Le Ministre de la Justice,

Van 's Konings wege :

De Minister van Justitie,

. H. CARTON DE WIART.